

Tandvårdsklubbar biter i det sura äpplet – trots vårdreform

Pappers medlemmar i Obbola har en facklig tandvårdsförsäkring. "Det bästa vi gjort enligt våra med-

lemmar", säger Gunnar Viklund. Däremot har kostnaderna inte sjunkit, trots tandvårdsreformen. SID 18

Hon fick stålar för sina skador

SIDORNA 2-3

Dags att välja förvaltare

Anna Spendrup
har koll på
pengarna SID 6

Försäkringspyramiden

**Allt om alla
försäkringar**

SID 7-13

Medlems-
försäkringar
Avtals-
försäkringar
Social-
försäkringar

Rakt på rådgivaren

**"Vi måste bli
bättre på att
nå sjuka"** SID 16

Ett lexikon över dina försäkringar

Årets upplaga av Dina Försäkringar är en enkel uppslagsbok över de vanligaste reglerna om ditt försäkringsskydd.

I takt med att de lagstadgade socialförsäkringarna förändras blir det kompletterande skyddet allt viktigare.

I denna bilaga får du en översiktlig men ändå till stora delar komplett bild av vad som gäller för socialförsäkringar, avtalsförsäkringar och olika typer av fackliga medlemsförsäkringar.

I bilagan finns också de allra senaste ändringarna i socialförsäkringarna med, de som enligt höstbudgeten gäller från 2010.

Några saker är viktiga att komma ihåg.

- Avtalsförsäkringar gäller bara där det finns kollektivavtal. Därför är det viktigt att alltid kräva kollektivavtal på din arbetsplats.

- Du måste själv anmäla en skada, och själv göra en anmälan för att få premiebefrielse när du är långtidssjuk eller föräldraledig. För avtalsförsäkringarna ska blanketterna skickas in till Afa Försäkring, för medlemsförsäkringar till det försäkringsbolag där försäkringen är tecknad.

Ta hjälp av LO-förbundens försäkringsrådgivare.

Beställ fler exemplar av Dina Försäkringar och sprid dem bland medlemmar och på arbetsplatser.

Använd tidningen på kurser, informationsträffar och när någon på jobbet bara behöver ett råd.

Bilagan kostar ingenting!

Martin Klepke

08-796 27 06 ■ 070-674 97 56
martin.klepke@lotidningen.se

www.lotidningen.se

Under Allt om försäkringar samlar vi allt försäkringsmaterial.

Beställ fler exemplar gratis!

Vill du beställa fler exemplar av Dina Försäkringar? Det kostar inte en krona.

Skriv till LO-Tidningen, Box 1372, 111 93 Stockholm.

Du kan också e-posta till inga-britt.sillen@lotidningen.se

eller ringa på 08-796 27 00, **eller faxa** till 08-411 52 08

DINA Försäkringar

Dina Försäkringar är en bilaga till LO-Tidningen.

CHEFREDAKTÖR &

ANSVARIG UTGIVARE:

Tommy Öberg, 08-796 28 23, tommy.oberg@lotidningen.se

TRYCK: VTAB Aröd 2007.

ISSN: 0346-895 X.

Utsliten och utförs

Dina Calderon fick ut drygt 70 000 kronor från försäkringskassan och AGS

Som många andra drabbades städaren Dina Calderon av förslitningsskador. Det ledde till operationer, utförsäkring och arbetslöshet. Men genom Fastighets fick hon ersättning från avtalsförsäkringarna och i dag har hon också lyckats få nytt jobb.

Dina Calderons sjukhistoria är lång och invecklad. Det är lätt att hamna fel när vardagen rasar, och det är lätt att förbise de rättigheter man har som anställd.

Speciellt när det gäller avtalsförsäkringarna där den anställda själv är skyldig att anmäla till försäkringsbolaget Afa för att få ut ersättning.

Redan i början av 1990-talet började värken, den skarpa värken i axlarna, under städarbetet på olika kontor i Nacka öster om Stockholm.

1996 gick Dina Calderon därför igenom en operation av sin utslitna högeraxel. Fem år senare, när hon var tillbaka på arbetet igen, hade förslitningen gått lika långt i den andra axeln och hon blev tvungen att operera även den.

Skilnaden var att hon blev av med sitt jobb i samma veva som den andra operationen genomfördes. Det städföretag hon arbetade på togs över av ett annat bolag och hon förlorade sin tjänst efter tolv år.

– Jag förstod inte reglerna och sa ja när de sa att jag inte hade något jobb att komma tillbaka till. Nu förstår jag att jag inte hade behövt göra det.

Försäkringskassan skickade henne på rehabilitering.

Hela tiden värkte axlarna.

– Läkarna sa att jag hade jobbat för hårt – men att det nog skulle bli bra även om det skulle ta tid, berättar hon.

– Och jag väntade, länge, säger hon.

– Men Alvedon blev nog det vanligaste svenska ord jag använde då, och det gjorde förskräckligt ont mest hela tiden.

Ändå utförsäkrade försäkringskassan henne och hon hamnade i stället som arbetslös hos arbetsförmedlingen.

Slutligen hamnade hennes fall hos det regionala skyddsombudet Kjell Lindmark på Fastighets avdelning 1 i Stockholm. Han började nysta i händelseförloppet och samlade papper och intyg.

– Jag får hand om en hel del rehabiliteringsärenden och det är två saker man alltid noterar, dels att arbetsgivaren ofta så lätt struntar i sitt rehabiliteringsansvar och dels hur försäkringskassan agerar när den drar in sin sjukersättning, säger Kjell Lindmark.

Som en stående ingrediens kontrollerar han alltid vilka ersättningar som har gått ut från sjukförsäkringen AGS, en av de fackliga försäkringar som medlemmarna betalar för genom sitt kollektivavtal.

I Dina Calderons fall fick Kjell stöd av LO-TCO Rättsskydd som fick rätt när de hjälpte till att överklaga. Dina hade haft rätt att få sjukersättning under en längre

Städaren Dina Calderon började känna av förslitningsskador redan i början av 1990-talet. Det skulle dröja år innan hon,

” Alvedon blev nog det vanligaste svenska ord jag använde då, och det gjorde förskräckligt ont mest hela tiden.

tid, och fick cirka 60 000 kronor i efterskott från försäkringskassan.

När hennes sjukfall också anmälades till Afa Försäkring, som handlägger AGS-försäkringen och de övriga avtalsförsäkringarna, hade hon ersättning att hämta även där.

Så 2007 fick hon ut 11 000 kronor från den fackliga sjukförsäkringen AGS.

Under tiden hade värken sakta mildrats så pass att Dina åter kunde börja jobba, nu som städare på Siljaterminalen i Stockholm.

I dag har hon gått ännu längre. Genom att starta en egen städfirma, Dina Städ, försöker hon dryga ut den deltidstjänst hon har.

– Min man har en liten lastbil som vi har målat Dina Städ på som han åker omkring med, och jag fick hjälp av min äldste son för att göra en hemsida.

– Men det är svårt, säger hon och skrattar.

– Jag har tyckt upp massor av lappar och reklamskyltar och spridit dem till kontor, kompisar och lägenheter i Nacka, men konkurrensen är hård och det är få som nappar.

Just nu drygar hon ut med städning på ett kontor några

timmar i veckan genom det egna företaget.

Det långa förloppet har gjort att Dina Calderon nu vet mer om sjukförsäkringar.

Men hon tror att många inte har en aning om vilka fackliga försäkringar som finns – trots att de kan ge hjälp i en ekonomiskt svår period.

Martin Klepke

martin.klepke@lotidningen.se
08-796 27 06

SÅ MYCKET FICK DINA:

- 10953 kronor från fackliga försäkringen AGS.
- 59311 kronor retroaktivt från försäkringskassan.
- Sammanlagt fick hon 70264 kronor sedan facket kopplats in.

Äktrad fick rätt till slut

med hjälp av facket, rett ut hur stor ersättning hon faktiskt hade rätt till.

Foto: JONAS EKSTRÖMER

Du kan få ersättning för urgamla skador

– Det finns ingen preskriptionstid på den avtalade sjukförsäkringen så i princip kan du få ersättning för sjukfall ända sedan 1970-talet, säger Kjell Lindmark.

När ett företag lägger ned eller säger upp folk måste en ansökan om avgångsbidrag vara inlämnad inom två år.

Men det är den enda fackliga avtalsförsäkringen där det över huvud taget finns en preskriptionstid.

Visserligen finns en lagstadgad tioårsgräns som i många fall används som preskriptionstid för försäkringsavtal.

Men när det gäller fackens avtalsförsäkringar finns ingen sådan gräns.

Enligt Kjell Lindmark är det därför ofta klokt att se igenom även gamla sjukperioder när någon ber honom om hjälp.

– Man kan ta kontakt med försäkringskassan och begära ut hela sjukdomshistorien. Det kallas att ta ut en 037-bild, och utifrån den kan man sedan begära för alla händelser och all den tid som inte har blivit ersatt, säger han.

Inte heller enligt Charlotte Breitreuz på Afa är tioårsgränsen aktuell för fackets försäkringar.

– Vi tillämpar den mer generösa

inställningen och praxis är att så länge man kan visa handlingar som styrker ärendet så ger vi ersättning.

Men för handlingar före dataålderns inträde kan det finnas rent praktiska problem med att få in papperna.

– Försäkringskassan kan ha svårt att plocka fram handlingar ur gamla register och ibland kan man behöva få fram uppgifter om inkomst från arbetsgivare som kanske inte längre finns.

– Men går det bara att presentera handlingarna så betalar vi ut ersättning, säger Charlotte Breitreuz.

Martin Klepke

Fastighets regionala skyddsombud Kjell Lindmark, Abraham Veas (mitten) som är make till Dina Calderon.

Foto: HENRIK MONTGOMERY

Äktrad fick rätt till slut

med hjälp av facket, rett ut hur stor ersättning hon faktiskt hade rätt till.

Foto: JONAS EKSTRÖMER

Du kan få ersättning för urgamla skador

– Det finns ingen preskriptionstid på den avtalade sjukförsäkringen så i princip kan du få ersättning för sjukfall ända sedan 1970-talet, säger Kjell Lindmark.

När ett företag lägger ned eller säger upp folk måste en ansökan om avgångsbidrag vara inlämnad inom två år.

Men det är den enda fackliga avtalsförsäkringen där det över huvud taget finns en preskriptionstid.

Visserligen finns en lagstadgad tioårsgräns som i många fall används som preskriptionstid för försäkringsavtal.

Men när det gäller fackens avtalsförsäkringar finns ingen sådan gräns.

Enligt Kjell Lindmark är det därför ofta klokt att se igenom även gamla sjukperioder när någon ber honom om hjälp.

– Man kan ta kontakt med försäkringskassan och begära ut hela sjukdomshistorien. Det kallas att ta ut en 037-bild, och utifrån den kan man sedan begära för alla händelser och all den tid som inte har blivit ersatt, säger han.

Inte heller enligt Charlotte Breitreuz på Afa är tioårsgränsen aktuell för fackets försäkringar.

– Vi tillämpar den mer generösa

inställningen och praxis är att så länge man kan visa handlingar som styrker ärendet så ger vi ersättning.

Men för handlingar före dataålderns inträde kan det finnas rent praktiska problem med att få in papperna.

– Försäkringskassan kan ha svårt att plocka fram handlingar ur gamla register och ibland kan man behöva få fram uppgifter om inkomst från arbetsgivare som kanske inte längre finns.

– Men går det bara att presentera handlingarna så betalar vi ut ersättning, säger Charlotte Breitreuz.

Martin Klepke

Fastighets regionala skyddsombud Kjell Lindmark, Abraham Veas (mitten) som är make till Dina Calderon.

Foto: HENRIK MONTGOMERY

De flesta får ut sina Afa-pengar

Informationen om avtalsförsäkringarna fungerar ganska bra. Trots kravet på att du själv ska anmäla din skada är det få som missar.

För att få ut ersättning från avtalsförsäkringarna måste du själv anmäla till Afa Försäkring om du blir sjuk eller om någonting annat händer.

För några år sedan kom en larmrapport som sa att väldigt många människor aldrig lämnade in sina anspråk på avtalsförsäkringarna och att enorma summor som rätteligen borde ha gått till drabbade LO-medlemmar därmed aldrig betalades ut.

Men det är fel, säger Anders Jonsson, chefaktuarie på Afa Försäkring.

– Det finns brister i de studier som talade om stora summor som aldrig hämtades ut, säger han.

Huvudorsaken är att det oftast tar en viss tid innan anmälan kommer in till Afa från det att försäkringskassan fått in sjukintyg och börjat betala ut sjukpenning.

– Vi gjorde en egen genomgång som visserligen är några år men enligt den var det bara någon procent som inte betalades ut, om man tar hänsyn till denna eftersläpning, säger Anders Jonsson.

– Och jag har ingen känsla av att det har ökat.

Sedan något år finns också en påminnelse med i de utbetalningar som kommer från Försäkringskassan om att det kan finnas avtalsförsäkringar som betalar ut kompletterande ersättning.

Martin Klepke

Sänkt prisbasbelopp påverkar ersättning

För första gången någonsin sänks prisbasbeloppet 2010. Det får återverkningar på både social-, avtals- och medlemsförsäkringarna.

Prisbasbeloppet räknas fram varje år av Statistiska centralbyrån. Beloppets funktion är att knyta ersättningsnivåerna till priserna.

Höjs priserna ska också ersättningarna i socialförsäkringarna höjas.

Många privata försäkringar, inklusive en del överenskommelser i avtals- och medlemsförsäkringarna, har under årens lopp också knutits till prisbasbeloppet för att på ett enkelt sätt låta ersättningar följa med i prisutvecklingen.

Det unika med 2010 är att prisbasbeloppet för första gången är lägre än året före.

Det beror på att Riksbanken sänkt sin ränta kraftigt och att det därmed blivit mycket billigare att betala sina boräntor, och priset på boräntor ingår i den prisbild som SCB studerar för att räkna fram prisbasbeloppet.

Det sänkta prisbasbeloppet är orsaken till kronnivåerna i en del fall är lägre för 2010 än för 2009 i denna bilaga.

Martin Klepke

”Försäkringar är en djungel men det är jättekul,” säger Ethel Åkerlund Abrahamsson, försäkringsrådgivare på Transport i Västerås och ler. Här besöker hon Jan Pettersson och Benny Gustavsson på Vestmanna Last AB.

Foto: PER GROTH

Hon får två av tre att teckna sjukförsäkring

– Att medlemmar får sina försäkringspengar är nästan den största belöningen för mitt jobb, säger Ethel Åkerlund Abrahamsson, aktiv försäkringsrådgivare på Transport i Västerås.

Över hela landet arbetar tusentals av LO:s försäkringsrådgivare för att sprida information om de försäkringar som anställda omfattas av genom kollektivavtal och sitt medlemskap i facket.

Uppgiften är svår, många LO-anslutna har dålig kunskap om vilka försäkringar som finns – och när livet flyter på utan sjukdom eller olycka är det lätt att glömma frågor om försäkring och skydd.

Därmed är det lätt att de också glöms bort när det väl händer någonting, anser Ethel Åkerlund Abrahamsson på Transports avdelning 19.

– Det är därför det är så viktigt att vi verkligen når ut med vår information, för även om någon inte har rätt till några försäkringspengar just nu så kan det komma senare.

Under första halvåret i år genomförde hon 224 medlemskvartar. En medlemskvart är den pratstund om fackliga försäkringar som varje anställd inom LO-yrken har rätt till.

– Men en kvart räcker aldrig. En halvtimme vore mer rätt, säger Ethel.

Jobbet ger en hel del resande runt på olika arbetsplatser, men det kan också hända att hon träffar medlemmarna i deras hem, på avdelningens kontor eller – vilket också har hänt – hemma hos sig själv.

Ethel Åkerlund Abrahamsson är nu inne på fjärde året av försäkringsrådgivning och ser ett tydligt mönster: De allra flesta fall gäller medlemmar som blivit sjuka, utslitna eller råkat ut för olyckor.

Det blir då avtalsförsäkringen AGS som fyller upp sjukpenningen efter de första 14 dagarna, och det är ofta många sjukskrivningsperioder, rehabiliteringar och sjukintyg att ta sig an.

För en tid sedan lyckades hon få ut 85 000 tusen kronor åt en kvinna som efter sjukperioden gått ut i arbetslöshet. 45 000 kom från den avtalade AGS-försäkringen, övriga 40 000 från den grupplivförsäkring som kvinnan tecknat genom sin fackklubb.

– Hon ringde när jag var i affären och var så glad. Hon verkligen strålade, men det är ju inga ”extrapengar” eller konstiga ersättningar som kommer, det är ju bara de pengar som medlemmarna har rätt till från de försäkringar som de själva betalat.

I prydligt uppställda rapporter och i en glasklar redovisning bokför Ethel alla sina möten och resultatet av dem:

”AGS 21 dagar, AGS 360 dagar, AGS 41 dagar, en gruppliv, två premiefrielser, en fortsättningsförsäkring AGL...”

Sjukförsäkringen AGS är en mycket bra avtalsförsäkring, anser hon, men den står inför utmaningar när den lagstadgade sjukförsäkringen nu försämrats.

– Regeringens nya regler är fruktansvärda, helt fruktansvärda, när folk så lätt blir nekade sjukpenning. Och när de inte får sjukpenning får de ju inte den avtalade AGS-ersättningen heller, eftersom den ska vara ett komplement till

ETHEL S BÄSTA FÖRSÄKRINGSTIPS

- ✓ Den nya sjuk- och efterlevandeförsäkringen ger en bra ersättning vid dödsfall och en extra summa vid svåra sjukdomar, även om jag kan tycka att sjukbeloppet borde gälla tidigare än efter 360 dagar.
- ✓ Den fortsättningsförsäkring som man kan teckna på tjänstegruppliv är ju billig för ett så bra skydd.
- ✓ Och som pensionär finns det också många bra fackliga försäkringar, till exempel olycksfallsförsäkringen.

det man har rätt till enligt lag.

Men vid sidan om sjukförsäkringen är det just nu mycket tal om omvalet till Avtalspension SAF-LO, ändå har väldigt få kunskap om att de faktiskt förväntas göra ett omval före nyår.

– I morse hade jag en träff med 30 hamnarbetare. Ingen visste att de skulle välja avtalspension igen.

– Men jag har fått in över hundra omvalsblanketter under sommaren! Så det går i alla fall framåt.

Under hösten har avdelning 19 inlett ett systematiskt arbete för att nå alla medlemmar och erbjuda dem en medlemskvart om försäkringar. Tidningsbuden är klara, likaså de yrkesgrupper som går under samlingsnamnet Bensin & gummil.

Ethel Åkerlund Abrahamsson börjar med att skicka brev om informationskvarten till alla medlemmar. Därefter ringer hon. För hon inte kontakt efter fyra telefonförsök skickar hon en påminnelse med brev.

– Alla nya medlemmar ringer vi upp direkt, och bland dem vill minst 95 procent ha en medlemskvart.

Och, berättar hon nöjt: två tredjedelar av de nya medlemmar som hon träffar tecknar också den nya sjuk- och efterlevandeförsäkringen.

Martin Klepke

LO HAR 8 000 RÅDGIVARE

Försäkringsrådgivarnas uppgift är att informera om de kollektivavtalade försäkringar som alla medlemmar omfattas av.

LO utsåg de första försäkringsrådgivarna redan på 1970-talet. I sin nuvarande form har verksamheten varit igång sedan 1999.

Rekryteringen sker inom varje enskilt förbund men utbildningen sker förbundsövergripande genom LO.

I dag finns drygt 8 000 försäkringsrådgivare inom förbunden.

Finansminister Anders Borg på väg med höstbudgeten.

Foto: JANERIK HENRIKSSON

Utförsäkrade får genväg till a-kassan

Nya regler för långtids-sjukskrivna gäller från 2010. Sjuka som inte längre har rätt till sjukpenning eller sjukersättning förs efter tre månaders introduktion över till Arbetsförmedlingen.

Regeringens besked till de långtidssjukskrivna kom i höstbudgeten som blev klar den 21 september.

Tidigare ändringar i sjukförsäkringen har gjort det svårare att få ersättning för sjukdom under längre tid. Det gäller både sjukpenning och sjukersättning, det som förut kallades förtidspension.

Sjukpenning kan ges i högst 360 dagar med påföljande förlängd sjukpenning under 550 dagar och sjukersättning kan bara beviljas för dem med svår sjukdom som antas vara livet ut.

Alla andra ska slussas tillbaka till arbete.

Hittills har det varit oklart hur detta ska gå till och vad som ska hända med de personer som enligt de nya reglerna mister sina inkomster.

Från 2010 placeras dessa människor i en så kallad "introduktion", enligt budgeten. Den pågår i tre månader och ska omfatta praktik, coaching eller arbetsträning.

I första vändan gäller det omkring 54 000 personer som på detta sätt kan hamna i introduktion.

Efter dessa tre månader ska de helt slussas över till Arbetsförmedlingen.

Den som tidigare arbetat kan då ha rätt till inkomstbaserad a-kasseersättning.

Regeringen sänker därför tillfälligt inträdeskraven till a-kassan till endast tre månaders medlemskap, mot normalt tolv månader, för personer som utförsäkrats efter sjukpenning eller sjukersättning.

Det gäller dock endast dem som tidigare varit med i en a-kassa och som lämnat a-kassan mellan den 1 januari 2007 och den 30 september 2009.

Denna regel gäller till den 31 december 2010.

Den överhoppningsbara tiden i a-kasseförsäkringen ökas också tillfälligt från fem till tio år. Det är den tid man maximalt kan vara sjuk och ändå återopa den inkomst man hade före sjukfallet.

Martin Klepke

Dags att välja – eller inte göra det

Antalet förvaltare är färre, men ska vara mer stabila och ha lägre avgifter

1,2 miljoner LO-medlemmar ska än en gång välja avtalspension.

– Genom våra utskick och informationsaktiviteter tror jag de flesta får bra kunskaper om vad valet handlar om, säger Anna Spendrup på Fora, det bolag som slussar alla miljarder som avsätts i pension till rätt förvaltare.

2008 genomförde LO och Svenskt Näringsliv en ny upphandling av förvaltare till de privatanställda LO-medlemmarnas avtalspension, Avtalspension SAF-LO.

Syftet var att få färre förvaltare med stabila och låga avgifter, något som i längden gynnar pensionernas storlek.

Sexton tidigare valmöjligheter försvann efter upphandlingen. Kvar finns nu elva, sex med traditionell försäkring och fem med fondförsäkring (se faktaruta).

Det betyder att tidigare val inte längre gäller. Alla måste välja i år igen, även om den pensionsförvaltare man en gång valde fortfarande finns med bland de valbara alternativen.

Under september och oktober 2009 skickar därför Fora ut information och omvalsblanketter till 1,2 miljoner personer.

Företaget Fora, som ägs av LO och Svenskt Näringsliv tillsammans, administrerar Avtalspension SAF-LO och ser till att rätt pengar hamnar hos rätt förvaltare.

– Vi ska informera på ett neutralt sätt om varför de tidigare valen inte gäller och hur omvalet går till. Men har man mer specifika frågor om det som ingår i varje produkt får man gå vidare till respektive förvaltare, säger Anna Spendrup.

Vilket val som är "bäst" av de elva som återstår, är upp till var och en att bedöma.

Med utskicken kommer en personlig kod och lösenord för den som vill välja förvaltare direkt via Foras hemsida.

Cirka en månad efter valet kommer en bekräftelse.

” Vi ska informera på ett neutralt sätt

om varför de tidigare valen inte gäller och hur omvalet går till. Men har man mer specifika frågor om det som ingår i varje produkt får man gå vidare till respektive förvaltare.

Kan man ångra sig?

– Ja, det är alltid det sista valet som gäller, så det går att välja igen fram till den 31 december 2009.

Därefter är det, som tidigare, alltid möjligt att ändra sitt val till nästa års pensionspengar.

Valet i år gäller bara de framtida pensionspengarna som avsätts till Avtalspension SAF-LO. De pengar som avsatts under tidigare år blir kvar i de förvaltningsformer som då gällde.

Det gäller även de pengar som avsatts i förvaltningsformer som inte längre går att välja.

– Vi har administrationsavtal även med dessa förvaltare som gör att de blir kvar tills pensionen ska tas ut, säger Anna Spendrup.

Det går dock att flytta pengar även från tidigare år till en ny förvaltare. Förvaltarna tar då ut en avgift. På Foras hemsida finns en lista över vilka flyttavgifter som gäller.

Vad händer då om man inte väljer?

Att pengarna försvinner är ingen risk. Den som inte aktivt väljer får fortsättningsvis sina pengar förvaltade av AMF Framtid, en traditionell försäkring i det partägda bolaget AMF.

Har man tidigare gjort val som omfattar återbetalningsskydd och familjeskydd så följer även dessa val med till AMF Framtid.

Den som vill kan också aktivt välja AMF Framtid som förvaltare.

Martin Klepke

Anna Spendrup på samägda Fora.

Foto: FREDRIK SANDBERG

DE HÄR FÖRVALTARNA KAN DU INTE LÄNGRE VÄLJA...

Traditionell försäkring	Fondförsäkring
Handelsbanken Liv	Handelsbanken Liv
KPA Pensionsförsäkring	KPA fondförsäkring
Pensionskassan Prometheus	Länsförsäkringar
Pensionskassan PSA, Försäkringsförening	Nordea Liv & Pension
Skandia Liv	SEB Liv & Vg Liv
SPP Livförsäkring	Skandia Liv
Svensk Handel Försäkringar – KPK	Svensk Handel Försäkringar – KPK
Volvoresultats Försäkringsförening	Swedbank Försäkring

FONDFÖRSÄKRING INNEBÄR HÖGRE RISK

I en traditionell försäkring väljer förvaltaren hur pengarna ska investeras.

Kunden/pensionsspararen garanteras en viss ränta på sparade pengar, ungefär som på ett bankkonto, men räntan kan också bli högre om förvaltaren lyckas bra.

I en fondförsäkring är det i stället du själv som avgör i vilken fond som du vill ha dina pengar.

Även om det också här är förvaltaren som köper och säljer de aktier och värdepapper som ingår i fonden så kan du mer direkt dra

nytta av värdeökningen, eller lida av värdeminskningen, i fonden. Du får ingen garanterad avsättning eller ränta och ett fondval innebär alltså en risk att förlora pengar, men också en chans att vinna mer än i en traditionell försäkring.

...DÄREMOT DE HÄR

Traditionell försäkring	Fondförsäkring
Alecta Optimal Pension	AMF
Folksam Liv	Avanza Pension
Länsförsäkringar	Danica Pension
Nordea Liv & Pension Premiegaranti	Folksam LO Fondförsäkring
Swedbank Försäkring	SPP Liv Fondförsäkring
AMF Framtid	

Försäkringar ska vara tryggheten för den som råkar illa ut. Här kommer reglerna för dig som är LO-medlem. Först de lagstadgade socialförsäkringarna och sedan de försäkringar som finns i kollektivavtalet. Försäkringar på området LO-Svenskt Näringsliv redovisas i detalj.

Allt om dina försäkringar

Socialförsäkringar har du enligt lagen genom det offentliga socialförsäkringssystemet

Text: Martin Klepke

Försäkringsskyddet kan ses som en pyramid, med lagstadgade socialförsäkringar i botten.

■ SJUKDOM

Stora förändringar har införts inom sjukförsäkringen.

Allmänt gäller följande: Den första sjukdagen, karensdagen, får du ingen ersättning. För sjukdagarna 2 till 14 betalar arbetsgivaren sjuklön som motsvarar 80 procent av lönen.

Från den 15:e sjukdagen får du sjukpenning från försäkringskassan. Hel sjukpenning uppgår till 80 procent av den sjukpenninggrundande inkomsten (SGI), vilket oftast är lägre än lönen: dels eftersom värdet av traktamenten, fri bil och andra förmåner inte ingår, dels eftersom beräkningen gör att värdet av den sjukpenninggrundande inkomsten blir lägre än löneinkomsten.

Den sjukpenninggrundande inkomsten fastställs av försäkringskassan. Det finns ett inkomsttak för sjukpenningen på 7,5 prisbasbelopp per år (321 000 kronor år 2009, 318 000 år 2010). För sjukpenninggrundande inkomster därutöver får du ingen sjukpenning.

Du kan få en fjärdedels, halv, tre

fjärdedels eller hel sjukpenning. Det är försäkringskassan som bedömer arbetsförmåga och den kan alltså komma fram till att du helt eller delvis kan jobba trots din sjukdom.

Tiden med sjukpenning är från 2008 begränsad till 12 månader. Därefter sänks sjukpenningen till 75 procent av den sjukpenninggrundande inkomsten och ska i normalfallet bara beviljas för ytterligare 550 dagar, alltså cirka 18 månader. Vad som händer efter dessa 550 dagar finns beskrivet under avsnittet "Utförsäkrad".

Tiden med sjukpenning kan dock numera bli kortare än 550 dagar, trots att sjukdomen består. Efter 90 dagars sjukdom kan sjukpenningen nämligen dras in om försäkringskassan anser att den sjuka bör kunna omplaceras på sin arbetsplats för att kunna jobba.

Efter ett år, och i vissa fall redan efter ett halvår, kan sjukpenningen dras in om försäkringskassan anser att den sjuka kan omplaceras till något annat jobb på hela arbetsmarknaden och på så sätt kunna jobba trots sin sjukdom.

Alla kostnader för vård och

sjukpenning som orsakas av trafikolyckor är på väg att brytas ur den allmänna sjukförsäkringen och ska i stället betalas genom att bilägarna betalar en extra skatt på trafikförsäkringen.

■ Rehabilitering

Sedan halvårsskiftet 2007 är arbetsgivaren inte längre skyldig att göra en rehabiliteringsutredning. Samtidigt avskaffade regeringen tidsgränserna för när försäkringskassan senast måste upprätta en rehabiliteringsplan eller kalla den sjuka till ett avstämningsmöte.

I stället behöver arbetsgivaren bara lämna de upplysningar som behövs till försäkringskassan för att behovet av rehabilitering ska kunna klarläggas. Detta ska ske efter samråd med den sjuka.

Arbetsgivaren har dock enligt arbetsmiljölagen kvar rehabiliteringsansvaret för den anställda.

■ Sjukvård

Varje landsting beslutar självt om patientavgift, och variationerna är stora. Besök hos husläkare kostar vanligtvis mellan 100 och 150

kronor. (200 kronor på Gotland.)

För besök hos specialistläkare och hembesök varierar priserna betydligt mer, från 0 till 300 kronor, beroende på remiss och tidpunkt.

Dalarna är det enda landstinget med speciell prisminskning i primärvården för äldre från 65 år.

Högekostnadsskydd finns enligt lag och innebär att man behöver betala högst 900 kronor per tolv månadersperiod. I princip ska barn och ungdomar få gratis sjukvård upp till 20-årsdagen, men många landsting tar ändå ut avgifter.

Region Skåne tar ut full avgift från 12 års ålder för de flesta barn, och även i Stockholm, Uppsala, Norrbotten och Gotland kan barn och unga under 20 år få betala hela eller delar av vårdavgiften. I andra landsting är det gratis bara upp till det kalenderår man fyller 20 år.

Att ligga på sjukhus kostar normalt 80 kronor per dag för alla över 20 år. Vissa landsting har sänkt pris för studenter, pensionärer, eller för dem som har sjuk- och aktivitetsersättning. Tiden på sjukhuset kan spela in och vissa landsting tar olika avgift för olika inkomstnivåer.

■ Tandvård

För barn och ungdomar är all tandvård gratis till och med det år de fyller 19 år. Från det år de fyller 20 inträder två system: tandvårdsbidrag och högekostnadsskydd (tandvårdsersättning). Tandvårdsbidraget ska göra det billigare med regelbundna tandläkarbesök.

Bidraget är på 300 kronor för personer i åldrarna 30 till 74 år och 600 kronor för åldersgrupperna 20 till 29 år samt för 75 år och äldre. Bidraget ska utnyttjas inom en period på två år.

Högekostnadsskyddet ersätter en del av de tandåtgärder som kostar mer än 3 000 kronor. De vanligaste dyra åtgärderna täcks dock inte av högekostnadsskyddet.

Om högekostnadsskyddet gäller för en åtgärd ersätts 50 procent av kostnaden mellan 3 000 och 15 000 kronor. För den del av kostnaden som hamnar över 15 000 kronor ersätts 85 procent.

Ersättningsperioden för högekostnadsskyddet räknas tolv månader från den dagen då den första åtgärden blir klar.

Avtalsförsäkringar

Dessa försäkringar gäller för alla som omfattas av kollektivavtal

Privat anställda. Följande gäller inom avtalsområdet LO-Svenskt Näringsliv.

Foto: FREDRIK PERSSON

■ SJUKDOM

Avtalsgruppsjukförsäkring (AGS) ger följande skydd vid sjukdom:

Är du sjuk mer än 14 dagar ger AGS en dag ersättning på 12,5 procent av sjukpenningen. Sjukpenning plus dag ersättning ger därmed efter den 14:e sjukdagen knappt 90 procent av lönen, upp till en årslön på 7,5 prisbasbelopp (321 000 kronor år 2009, 318 000 kronor år 2010).

Efter att regeringen infört en ytterligare sjukpenningnivå på 75 procent av sjukpenninggrundande inkomst har även AGS infört en ny ersättningsnivå. Den är på 13,3 procent av sjukpenningen och fyller därmed ut den sammanlagda ersättningen till knappt 85 procent av lönen.

AGS-dagersättning ges dock som längst till och med den 360:e sjukdagen.

Om du får sjukersättning eller aktivitetsersättning ger AGS i stället en månadsersättning. Full månadsersättning motsvarar oftast cirka 15 procent av din sjukpenninggrundande inkomst.

AGS-månadsersättning har ändrats något för dem som insjuknat efter den 1 januari 2009 och ger nu som mest 4 013 kronor per må-

nad. Den summan utgår om du har en sjukpenninggrundande månadsinkomst på 26 750 kronor och uppåt.

■ Villkor för AGS

Du måste ha varit anställd under minst 90 dagar för att omfattas av sjukförsäkringen AGS. Rätten till AGS upphör den månad du fyller 65 år.

Du är försäkrad genom AGS även i 720 dagar efter att du slutat din anställning. En förutsättning är att du har en fastställd sjukpenninggrundande inkomst. Blir du sjuk under denna efterskyddstid förlängs efterskyddet med lika många dagar som du har varit sjuk.

Efterskyddet upphör om du inte står till arbetsmarknadens förfogande eller tar ett jobb längre än 180 dagar hos en arbetsgivare som inte har något avtal om AGS.

■ ARBETSSKADA

Trygghetsförsäkring vid arbetsskada (TFA) ger följande skydd vid arbetsskada:

■ Olycksfall i arbetet

TFA ger ersättning om olyckan gjort att du inte kunnat arbeta på minst 15 dagar eller om den or-

sakat bestående invaliditet. Men även vid kortare sjukskrivning kan du få ersättning för utlägg för sjukvård och skadade glasögon, hörapparat eller liknande. Skadan måste då ha gjorts att du tvingats uppsöka läkare.

Självriskerna uppgår till 500 kronor och belopp under 100 kronor betalas inte ut, vilket i praktiken betyder att kostnader under 600 kronor inte ersätts.

För olycksfall som ger längre sjukskrivning än 14 dagar får du också full TFA-ersättning för karensdagen. Du får också full ersättning för inkomster över sjukpenningtaget (7,5 prisbasbelopp).

I övrigt får du 20 procent av den sjukpenninggrundande inkomsten under hela sjuklöne- och sjukpenningperioden. När sjukpenningen är 75 procent får du 25 procent av den sjukpenninggrundande inkomsten.

Enligt nya regler från 2008 kan förlängd sjukpenning normalt bara ges i maximalt 550 dagar. Det gäller dock inte vid godkänd arbetsskada där det inte finns någon tidsgräns.

Blir du borta i minst 31 dagar kan du dessutom få ersättning för sveda och värk, alltså extra ersättning för det lidande och det obehag som olyckan förde med sig under den akuta sjuktiden.

Ersättningen betalas ut som en klumpsumma i efterskott.

Olycksfall under tjänsteresa räknas som olycksfall i arbetet.

■ Färdolycksfall

För olycksfall under resan till eller från arbetet kan man bara få ersättning för sjukvårdskostnader och för sveda och värk. TFA ger alltså ingen ersättning för inkomstförlust vid färdolycksfall.

Om du har skadat dig i en trafikolycka till eller från arbetet där ett trafikförsäkrat fordon varit inblandat (alltså inte om två cyklar har krockat) gäller dock inte TFA utan trafikskadelagen.

Den som orsakat olyckan får ersätta dig genom sitt försäkringsbolag.

■ Arbetssjukdom

För att en arbetssjukdom ska ge ersättning från TFA måste den finnas kvar under minst 180 dagar efter det att man först upptäckte den. Den måste också ha bedömts som en arbetssjukdom av försäkringskassan.

Afa Försäkring, det partssammansatta bolag som administrerar avtalsförsäkringar, bedömer dock själv vissa hörselskador, vibrationsskador, kemikalieskador, sjukdomar i andningsorganen och andra sjukdomar som finns

upptagna på en lista från FN:s arbetslivsorgan ILO.

Om din skada godkänns som arbetssjukdom kan du efter 180 dagar få ersättning för de utlägg du haft för läkarbesök, sjukvård, hemhjälp med mera.

Efter en vållandeprövning av en arbetssjukdom kan du också få ersättning för inkomstförlust, sveda och värk och dessutom slippa både självriskerna på 500 kronor och den lägsta beloppsgräns på 100 kronor.

För sveda och värk kan du då få ersättning från första sjukskrivningsdagen. En vållandeprövning innebär att en särskild nämnd, Vällandenämnden, avgör om det är arbetsgivaren som av oaksamhet har orsakat arbetssjukdomen.

Ett undantag från vållandeprövning infördes den 1 juli 2008. Det gäller arbetssjukdom med diagnosen mesoteliom, en svår cancerform som orsakas av asbest.

Ställs denna diagnos har du rätt till ersättning för sveda och värk enligt TFA utan någon vållandeprövning.

■ Rehabilitering vid arbetsskada

Om arbetsskadan leder till rehabilitering kan du få viss ersättning för rehabilitering, till exempel för kurslitteratur vid omskolning.

Kooperativt anställda

De flesta inom Coop och annan Kooperation omfattas av avtalen med Kooperationens förhandlingsorganisation (KFO). Där gäller följande:

■ SJUKDOM & ARBETSSKADA

Avtalen om sjukförsäkring (AGS) och arbetsskada (TFA) är desamma som för privatanställda.

■ ARBETSLÖSHET

Avtalet om avgångsbidrag (AGB) är desamma som för privat anställda. Därutöver finns två omställningsavtal.

Det ena, kallat omställningsstöd, gäller bara för grupper utanför KFO-Handels avtalsområde. Det ger inga pengar utan individuell stöd för att hitta nya jobb, starta eget eller liknande.

De allra flesta inom Kooperationen följer i stället det tidigare KFO-Handels trygghetsavtal som har en liknande utformning.

■ PENSION

Avtalspensionen (KAP) är mycket lik den privata sidans Avtalspension SAF-LO.

Även de kooperativt anställda väljer förvaltare för den premie som avsätts till avtalspensionen. Nivån följer helt uppbyggnaden inom Avtalspension SAF-LO och höjs fram till 2012 till 4,5 procent av lönesumman. Om du inte gör något val placeras pengarna i en traditionell försäkring som förvaltas av Folksam Liv.

Och på samma sätt som för de privatanställda finns också för Kooperationen ett äldre pensionsystem (STPK-systemet) som håller på att avvecklas. Helt avvecklat är det först när de som är födda 1968 går i pension.

■ KAP-familjeskydd

I avtalspensionen KAP ingår också KAP-familjeskydd. Det är på två förhöjda prisbasbelopp (87 200 kronor år 2009, 86 600 år 2010) per år och betalas ut till efterlevande månadsvis i högst fem år.

Villkor för att omfattas av KAP-familjeskydd är att du är anställd för att arbeta minst tre kalendermånader. För ett liknande skydd får privat anställda betala extra.

■ Premiefrielseförsäkring

Om du är barnledig eller sjuk längre tid än 14 dagar kan du få din pensionspremie till KAP betalad enligt samma regler som för privat anställda.

För kooperativt anställda gäller dessutom att även anställda som sägs upp på grund av arbetsbrist kan få sin premie betalad för en viss tid genom en engångssumma.

En särskild nämnd, KFF-nämnden med representanter från LO och KFO, bestämmer varje år hur många månader som engångssumman ska täcka. För 2009 gäller 12 månaders pensionspremie.

Villkoret är att du före uppsägningen har jobbat minst 36 månader under de senaste fem åren i företaget där du tjänat in rätt till KAP.

De kooperativt anställda är den enda avtalsgrupp där arbetsgiva-

ren förbinder sig att betala premier till avtalspension även efter att man blivit uppsagd.

■ DÖDSFALL

De kooperativt anställda har samma skydd som de privatanställdas grupplivförsäkring TGL (även om den kallas AGL inom Kooperationen).

Som kooperativt anställd har du dessutom ett extra efterlevandeskydd kallat KAP-familjeskydd för dödsfall före 65 år. (Se ovan.)

Anställda inom kommuner och landsting

■ SJUKDOM

Anställda inom kommuner, kommunala bolag, landsting och kyrka:

Personalen har extra sjuklön från arbetsgivaren från dag 15 till dag 90 i sjukperioden. Sjuklönen ger då 10 procent av lönen utöver sjukpenningen.

Först när sjuklönen upphör träder Avtalsgruppsjukförsäkringen för kommun- och landstingsanställda (AGS-KL) in. AGS-KL är uppbyggd som den privata sidans AGS men ger en något högre ersättning.

Den fyller ut sjukpenningen upp till knappt 90 procent av lönen och den förlängda sjukpenningen upp till knappt 85 procent av lönen. Ersättningen utbetalas fram till och med dag 360 i sjukperioden.

■ Privatanställda kommunalare:

Många av de privat anställda följer avtalsgruppsjukförsäkring (AGS) vid sjukdom, till exempel före detta Lantarbetareförbundets områden, sotarna och mindre trafikbolag. Ersättningen betalas ut från dag 15 till dag 360 i sjukperioden och fyller ut sjukpenning och förlängd sjukpenning upp till knappt 90 respektive knappt 85 procent av sjukpenninggrundande inkomst.

Andra i denna grupp, till exempel anställda inom privatvården, följer i stället tjänstemännens ITP-avtal där det ingår en motsvarande sjukpension som fyller ut sjukpenningen med 10 procent av lönen till och med dag 360.

■ ARBETSSKADA

Arbetskadeförsäkringen TFA-KL fungerar som för privatanställda LO-medlemmar.

En skillnad är att du kan få extra ersättning vid sjukfrånvaro i minst 8 dagar om det orsakats av hot eller våld på jobbet.

En annan skillnad är att vissa typer av smitta också omfattas av TFA-KL. Även brandmän som skadar sig under utryckning kan få extra ersättning.

■ ARBETSLÖSHET

Arbetslöshetsförsäkringen AGF-KL motsvarar de privatanställdas AGB och ger ersättning om verksamheten minskar eller läggs ned.

Ersättning kan ges som engångsbelopp som motsvarar en tredjedel av din månadslön omedelbart innan du blev arbetslös för varje år du varit anställd. Maxgränsen är dock sex hela månadslöner.

Ersättning kan också ges som periodisk ersättning som fyller på a-kasseersättningen. Hur mycket du får beror på hur länge du jobbat och hur gammal du är.

För att få periodisk ersättning

Kommun- och landstingsanställdas arbetskadeförsäkring täcker även vissa typer av smitta. Arkivfoto: BERTIL ERICSON

” Du kan få extra ersättning vid sjukfrånvaro i minst 8 dagar om det orsakats av hot eller våld på jobbet.

måste du ha fyllt 45 år. Du måste också ha varit anställd i minst 17,5 år. Denna tid minskar med stigande ålder.

Periodisk ersättning kan i vissa fall ges ända fram till pensionsåldern.

Förhandlingar pågår också om ett omställningsavtal för kommunalt anställda.

För kyrkligt anställda finns i stället en avgångsersättning som tillsammans med a-kasseersättningen motsvarar 80 procent av den tidigare lönen i högst tre eller i vissa fall fem år.

Anställda i Pacta-företag omfattas inte av AGF-KL.

■ Omställningsförsäkring

De privatanställdas omställningsförsäkring gäller också för en del av Kommunals medlemmar. Det är de medlemmar som omfattas av Avtalspension SAF-LO.

För kyrkligt anställda gäller ett nytt omställningsavtal från den 1 januari 2006. Som för övriga omställningsavtal innebär det ingen ersättning i pengar, utan ges i form av stödåtgärder för att så snabbt som möjligt komma tillbaka i arbete. Villkoret är att du sägs upp på grund av arbetsbrist.

■ PENSION

Det finns flera avtal för Kommunals medlemmar beroende på var man arbetar:

■ Anställda inom kommuner, landsting och kommunala bolag anslutna till Pacta

Här finns de flesta av Kommunals medlemmar. Från 2006 gäller pensionsavtalet KAP-KL.

För varje anställd över 21 år betalar arbetsgivaren en pensionspremie som successivt har höjts för att år 2010 vara uppe i 4,5 procent av lönen för alla som är födda 1947 och senare.

Sedan 2006 har dock flertalet redan haft 4,5 procent i pensionspremie genom villkor i kollektivavtalet.

För anställda födda 1946 och tidigare gäller dock de procentsatser som fanns i de ursprungliga pensionsavtalen. Den anställda får själv välja förvaltare av pensionspremien.

I KAP-KL ingår en efterlevandepension som för en efterlevande vuxen normalt räknas på 15 procent av den avlidnes pensionsunderlag och för efterlevande barn på 10 procent av den avlidnes pensionsunderlag.

För efterlevande vuxen betalas pensionen ut i fem år och för barnen normalt till dess de fyller 18 år.

Pensionen betalas normalt ut från 65 års ålder men kan betalas ut tidigare beroende på vilken förvaltare man valt. Med arbetsgivarens godkännande går det också att ta ut särskild avtalspension före 65 års ålder.

Särskild avtalspension kan variera när det gäller omfattning, ålder och procentsatser beroende på individuella överenskommelser. Speciella regler gäller dessutom för anställda inom räddningstjänsten.

Sjukdom, olycksfall eller arbetsskada ska inte påverka pensionen. Inte heller ledighet för vård av barn eller facklig ledighet.

■ Kyrkligt anställda

Kyrkligt anställda följer pensionsavtalet KAP-KL Svenska kyrkan sedan 2007.

Avtalet är i huvudsak detsamma som kommunalt anställdas pensionsavtal KAP-KL.

Den största skillnaden är att premien placeras av Svenska kyrkans pensionskassa.

Den anställda kan alltså inte själv bestämma var premieavgiften ska placeras.

■ Privat anställda

Dessa följer i de flesta fall Avtalspension SAF-LO, som beskrivs i sammanställningen över privat anställda i denna bilaga.

Övriga privatanställda följer främst tjänstemännens tilläggs-pension ITP, som i dag finns i en gammal och en ny variant, beroende på om man är född före eller efter 1978. Se vidare Statligt anställda, Pensioner, Grupp 3.

■ Anställda i vissa kommunala bolag

Följer oftast pensionsavtalet PA-KFS, som finns i en gammal och en ny version.

Det nya avtalet, PA-KFS 09, gäller från 2009 och liknar andra sektors pensionsavtal med premiebestämmd förmån.

En pensionspremie på 4,5 procent på lönen betalas in från 25 års ålder. 30 procent betalas in för löneandelar som överstiger en månadslön på 7,5 inkomstbasbelopp, cirka 32 000 kronor.

Den anställda väljer själv hos vilken förvaltare pensionspremien ska placeras.

Pensionen betalas ut tidigast från 55 års ålder och kan tas ut antingen livsvarigt eller under kortare tid, dock minst fem år.

Vid dödsfall finns ett efterlevandeskydd.

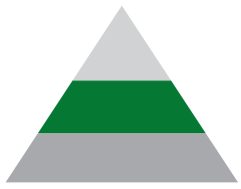
Födda före 1954 följer det gamla PA-KFS-avtalet. Det är ett förmånsbestämt system, snarligt tjänstemännens gamla ITP-avtal.

PA-KFS ger tio procent av tidigare lön. Därutöver avsätts 1,5 procent av den enskildes lön i kompletterande pension. Varje försäkrad får själv välja förvaltare för denna del.

För födda mellan 1954 och 1980 gäller övergångsregler mellan de två systemen.

■ DÖDSFALL

Tjänstegrupplivförsäkringen TGL-KL följer nästan helt den försäkring som gäller för privat anställda (TGL). TGL-KL gäller dock till 67 år för kommunalt anställda, mot normalt 65 år för privat anställda.

Avtalsförsäkringar

Statligt anställda och övriga Sekoanslutna

Stora delar av statens verksamhet har privatiserats eller bolagiserats. Det avspeglas också i de olika avtalsförsäkringarna.

I dag organiserar Seko statligt anställda, anställda i verksamheter som tidigare varit statliga och en del kommunalt anställda, till exempel inom elbolag, tunnelbanan, annan spårbunden kollektivtrafik och sjöfartstrafiken.

Avtalsmässigt finns fyra huvudgrupper för avtalsförsäkringarna, beroende på var du jobbar:

Grupp 1: Har samma avtalsförsäkringar som privat anställda. Här finns till exempel anställda inom Karlskronavarvet, sjöfartsbranschen, städentreprenörbranschen, bemanningsföretag och privatanställda vägarbetare.

Grupp 2: Har statliga avtalsförsäkringar. Det är bland annat anställda på statliga myndigheter som Banverket, Vägverket, Försvarsmakten, Luftfartsverket och inom kriminalvården.

Grupp 3: Har en kombination av statliga försäkringar och försäkringar för privatanställda tjänstemän. Här finns anställda inom Vattenfallkoncernen, Posten, telekombranschen, SJ, Green Cargo, Trafficare med flera.

Grupp 4: Har avtal snarlika Kommunals och är anställda inom kommunala bolag.

■ SJUKDOM, ARBETSSKADA, ARBETSLÖSHET OCH DÖDSFALL

■ Grupp 1

Följer helt avtalsvillkoren för privat anställda i denna bilaga.

■ Grupp 2

Har avtal som liknar den privata sidans avtal även om det finns vissa skillnader.

Ersättningarna är som helhet något mer förmånliga men sjuklöneavtalet ger bara ersättning till den 90:e dagen, jämfört med den 360:e dagen för de privat anställda.

Vid rehabiliteringspenning får du dock denna kompletterande ersättning i 360 dagar. Ersättningen är tio procent av lönen som betalas ut som komplement till den lagstadgade sjukpenningen.

Vid arbetsskada gäller Personskadeavtalet (PSA) som fyller på

SJ:s personal har en snarlig blandning av försäkringsvillkor för både statliga och privatanställda tjänstemän.

Foto: TOMAS ONEBORG

den lagstadgade sjukersättningen upp till hela den sjukpenninggrundande inkomsten.

Vid arbetslöshet gäller ett trygghetsavtal där den uppsagda genom Trygghetsstiftelsen kan få utbildning och stöd för att hitta nytt jobb.

Vid dödsfall kan ersättning utgå från försäkringen TGL-S, både som begravningshjälp på ett halvt prisbasbelopp (21 400 kronor år 2009, 21 200 kronor år 2010) och som ett grundbelopp på mellan 0,5 och 6 prisbasbelopp (21 200 till 254 400 kronor) beroende på ålder, arbetstid och i vissa åldrar beroende på om det finns efterlevande barn.

TGL-S kan också ge ett barnbelopp vid dödsfall på maximalt 2 prisbasbelopp (85 600 kronor år 2009, 84 800 kronor år 2010). Vid sjukersättning eller aktivitetsersättning kan vidare pensionsavtalet ge sjukpension (se nedan).

■ Grupp 3

Detta är den mest svåröverskådliga gruppen med många olika försäkringslösningar, ofta till följd av att statliga arbetstillfällen har privatiserats.

Vid sjukdom gäller motsvarande villkor som för statligt anställda eller villkor för privat anställda tjänstemän eller en kombination av dessa två. Vid arbetsskada, arbetslöshet och dödsfall gäller i huvudsak samma försäkringar som för privatanställda tjänstemän.

■ Grupp 4

Har trygghets- och omställningsförsäkringar som oftast är bättre än för de privatanställda och snarlika dem för Kommunals medlemmar.

■ PENSION

■ Grupp 1

Följer Avtalspension SAF-LO.

■ Grupp 2

Statligt anställda följer pensionsavtalet PA 03. Det grundas på en pensionspremie som betalas in på all lön upp till 30 basbelopp, och består av två delar: individuell ålderspension och kompletterande ålderspension.

De två delarna motsvarar tillsammans 4,5 procent av lönesumman, samma som i de nya avtalen för tjänstemän och privatanställda arbetare.

Individuell ålderspension tjänar du ut från 23 års ålder. Här motsvarar pensionspremie 2,5 procent av din lön, pengar som du själv får bestämma förvaltare för. I de fall du inte väljer förvaltas pengarna av Käpan Pensioner Försäkringsförening.

Avtalet innehåller också ett efterlevandeskydd.

Vid aktivitetsersättning eller sjukersättning utgår sjukpension på 15 procent för inkomster under 7,5 prisbasbelopp.

För inkomstintervallen 7,5 till 20 prisbasbelopp är sjukpensionen

75 procent och för intervallet 20 till 30 prisbasbelopp är sjukpensionen 37,5 procent.

För aktivitets- eller sjukersättning som beviljats före den 1 januari 2008 gäller dock högre ersättningsnivåer.

Sjukpensionen utbetalas med samma omfattning som aktivitets- eller sjukersättning.

Kompletterande ålderspension: Från 23 år tjänar du också in en kompletterande ålderspension, Käpan, som motsvarar 2,0 procent av lönen.

Käpan är en traditionell pensionsförsäkring med en garanterad ränta och förvaltas av Käpan Pensioner Försäkringsförening.

Premien till individuell ålderspension och Käpan betalas in även vid sjukdom, delpension och vid föräldraledighet upp till 18 månader.

För statligt anställda finns även ett delpensionsavtal som ger möjlighet att gå ned i arbetstid efter det att man fyllt 61 år.

Arbetstiden kan minskas med upp till hälften av en heltid och ersättningen motsvarar 60 procent av inkomstbortfallet.

Övergångsbestämmelser: För dem som är födda 1943 till 1972 kompletteras de båda pensionspremierna i Pensionsavtal PA 03 med en förmånsbestämd pensionsdel som successivt sjunker för att vara helt borttagen för dem som är födda 1973 eller senare.

■ Grupp 3

Här finns flera olika varianter av pensionsavtal där många är snarlika tjänstemännens ITP-plan.

Är du född 1978 eller tidigare får du avtalspension enligt det som numera kallas ITP 2.

Pensionsavtalet ger dig då dels ett förmånsbaserat belopp på tio procent av pensionsgrundande lön och 65 procent för årslön över 7,5 prisbasbelopp (26 750 kronor per månad år 2009, 26 500 år 2010), dels en avgiftsbaserad kompletterande premiedel baserad på 2,0 procent av lönen.

I pensionsavtalen ingår också en sjukpension som kan se lite olika ut beroende på avtal.

Är du född 1979 eller senare får du avtalspension enligt ITP 1.

En premie på 4,5 procent av lönesumman (30 procent på belopp över 7,5 basbelopp) avsätts till pensionen.

Arbetsgivaren betalar in premien från det år du fyller 25 år. Den anställda väljer själv förvaltare av den intjänade pensionen.

Ett efterlevandeskydd ingår också i de olika avtalen.

■ Grupp 4

Medlemmar i den här gruppen kan omfattas av pensionsavtalet för kommunala bolag (PA-KFS), som är snarlikt tjänstemännens ITP-plan eller det kommunala pensionsavtalet KAP-KL. Läs mer under rubriken Anställda inom kommun och landsting.

Den som jobbar utan avtal förlorar stort

Kollektivavtal är ett måste för att avtalsförsäkringarna ska gälla. I slutänden kan du förlora stora summor för lång tid framåt om din arbetsgivare inte har tecknat kollektivavtal.

Avtalsförsäkringarna är en anställningsförmån som finns med i kollektivavtalen – och därmed är de en del av din rättmätiga lön. I den här bilagan finns de vanligaste ersättningarna presenterade.

Men ersättningarna utgår bara

”Folksam har i en utredning visat att skillnaden är stor med eller utan kollektivavtal, och därmed med eller utan avtalsförsäkringar.

om din arbetsgivare har tecknat kollektivavtal.

Folksam har i en utredning visat att skillnaden är stor med eller utan kollektivavtal, och därmed med eller utan avtalsförsäkringar.

Den sammanlagda pensionen för en anställd blir drygt 60 procent av slutlönen, ibland ända upp till 75 procent av slutlönen beroende på livsinkomst och tid för pension, om det finns kollektivavtal.

Men utan kollektivavtal försvinner hela avtalspensionen, och den sammanlagda pensio-

nen har svårt att ens nå över 50 procent av slutlönen.

Den pension du då missar blir lätt närmare en halv miljon kronor.

På samma sätt är det med den avtalade sjukersättningen.

Blir du sjuk och jobbar på en arbetsplats utan kollektivavtal motsvarar det du förlorar 10 procent av lönen jämfört med en arbetsplats där det finns kollektivavtal.

Om du råkar ut för en arbetsskada blir skillnaden ännu större, och motsvarar under den

första tiden hela 20 procent av lönen, enligt Folksamns beräkningar.

Det är därför synnerligen viktigt att du kontrollerar att det verkligen finns kollektivavtal på din arbetsplats.

Annars gäller inte avtalsförsäkringarna för dig.

Martin Klepke

08-796 27 06 ■ 070-674 97 56
martin.klepke@lotidningen.se

Medlemsförsäkringar gäller på alla arbetsplatser där fackförbund, avdelningar eller klubbar har slutit försäkringsavtal.

Medlemsförsäkringar

LO-PAKETET

På sikt är det en ambition att alla LO-förbund ska anta LO-paketet som basförsäkringar för sina medlemmar.

IPaketet ingår fyra försäkringar: en hemförsäkring, en olycksfallsförsäkring, en barngrupplivförsäkring och TGL efterskydd, vilket är en förlängning av efterskyddet till den tjänstegrupplivförsäkring som ingår i avtalsförsäkringarna. Vad dessa fyra försäkringar innebär kan du se nedan.

I dag har sju av fjorton fackförbund antagit LO-paketet i sin helhet. Vilka de är kan du se i tabellen i botten på denna sida.

Förbunden kan alltid teckna egna försäkringar eller varianter av försäkringar för sina medlemmar. Vilka övriga försäkringar som ingår i ditt medlemskap redovisas också i tabellen här nedanför.

Dessutom kan din avdelning eller din klubb ha tecknat extra försäkringar för medlemmarna.

Du kan därutöver själv oftast teckna medlemsförsäkringar för din egen del genom facket, både förbunds- och avdelningsförsäkringarna och övriga medlemsförsäkringar.

Här följer några av de vanligaste medlemsförsäkringarna:

SJUKDOM & OLYCKOR

Medlemsolycksfall-Fritid (ingår i LO-paketet). Den kan ge ersättning för skador under fritiden.

Elva förbund låter någon form av Medlemsolycksfall-Fritid ingå i medlemskapet. Numera är omfattningen ganska snarlik mellan förbunden, men fortfarande finns skillnader, främst på för-

säkringsbeloppet. Det vanligaste maxbeloppet för medicinsk invaliditet är 2 miljoner kronor, men för vissa förbund är summan i stället 400 000 kronor beroende på vilket försäkringsbelopp man enats om.

I försäkringen ingår vidare en ersättning på 1000 kronor redan vid första läkarbesöket efter ett olycksfall.

Blir sjukdomsförloppet längre kan du få ytterligare ersättningar och ersättning utgår också för sjukhusvistelse, tandskador, ärr, krisbearbetning med mera.

Genom många förbund kan du också själv teckna en sjuk- och efterlevandeförsäkring. Den ger en engångssumma till efterlevande vid dödsfall, en ersättning som efter 360 dagars sjukskrivning betalas ut varje månad.

Försäkringen ger också en engångsersättning för vissa allvarliga sjukdomar, som cancer, Parkinson, Diabetes typ 1, ms, hjärtinfarkt, stroke, blindhet, dövhet med flera.

Den grupplivförsäkring som flera förbund har slutit ger främst ersättning vid dödsfall, men avdelningar och klubbar kan ha kompletterat den med ett sjukkapital. Försäkringen kan då också ge ersättning vid långvarig sjukdom.

BARN

Begravningshjälp om ett barn avlider (ingår i LO-paketet) finns med i medlemskapet hos tio förbund.

Därutöver kan alla medlemmar själv teckna en större sjuk- och olycksfallsförsäkring för barn, kallad Medlemsbarn. Den ger ersättning för skador och sjukdomar

som LO-medlemmarnas barn kan råka ut för.

HEMFÖRSÄKRING

I många förbund ingår en hemförsäkring i medlemskapet (ingår i LO-paketet). I andra förbund kan du teckna hemförsäkring själv genom facket.

ARBETSLÖSHET

Inkomstbortfallsförsäkringen innebär att de medlemmar som har inkomster över a-kassans inkomsttak på 18 700 kronor i månaden får 80 procent även för de delar av inkomsten som ligger över detta tak. Medlemmen får alltså sammanlagt 80 procent av den tidigare nettolönen.

Åtta förbund har i dag en inkomstförsäkring. Hos Byggnads och Livs gäller försäkringen i 200 dagar, i övriga förbund 100 dagar.

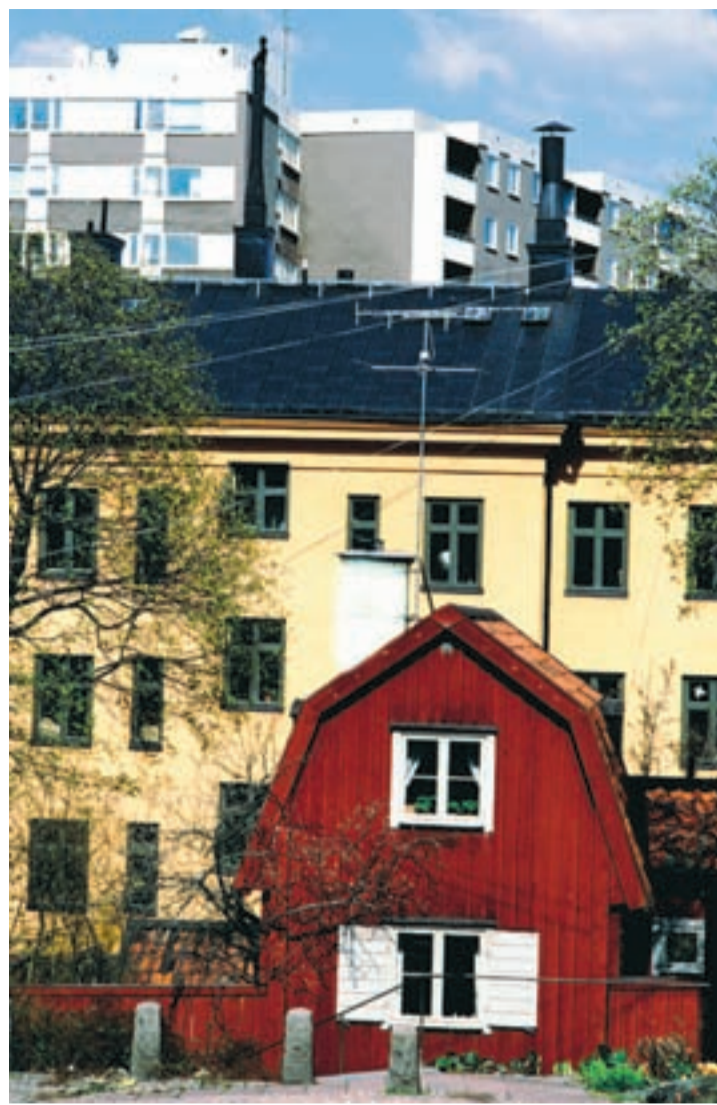
Den karenstid på sju dagar som finns i a-kassan gäller även för inkomstförsäkringen.

PENSION

Alla LO-medlemmar har möjlighet att teckna en kompletterande pensionsförsäkring genom facket.

Den heter Medlemspension och finns i två varianter: dels som traditionell försäkring där Folksam placerar dina pengar i olika typer av värdepapper, dels som fondförsäkring där du själv väljer fonder för dina pengar.

Lägsta sparbelopp är 400 kronor i månaden för den traditionella försäkringen och 300 kronor i månaden för fondförsäkringen. Du kan börja ta ut pension från för-

I 10 av LO-förbunden ingår hemförsäkring i medlemskapet.

Foto: HASSE HOLMBERG

säkringen från det år du fyller 55 år och under minst fem år.

DÖDSFALL

Både grupplivförsäkringen, sjuk- och efterlevandeförsäkringen och fackens hemförsäkring kan ge ersättning vid dödsfall.

En kompletterande TGL-försäkring (ingår i LO-paketet) gör dessutom så att efterlevande vid ett dödsfall är berättigade till den avtalade TGL-försäkringens belopp även om medlemmen har slutat

sin anställning och riskerar att förlora försäkringens efterskydd. Den kompletterande försäkringen förlänger efterskyddet till dess medlemmen fyller 65 år.

Kolla med ditt fackförbund Titta i tabellen här nedanför, och stäm av med ditt förbund vilka medlemsförsäkringar som finns.

På ditt fackförbunds hemsida kan du se vilka försäkringar som ingår i medlemskapet och vilka extra försäkringar du kan teckna genom ditt fack.

Halva förbundsstyrkan har köpt hela paketet

Extra pengar om du blir arbetslös? Hemförsäkring till alla? Begravningshjälp om det otänkbara händer att ett barn dör? I tabellen kan du se hur just ditt förbund har valt att försäkra sina medlemmar.

Medlemsförsäkringarna kompletterar avtalsförsäkringarna och bekostas av medlemsavgiften till respektive fackförbund.

2004 beslutade LO-kongressen att på sikt införa ett baspaket av fyra medlemsförsäkringar, LO-paketet, som bör vara desamma i alla LO-fack.

Det omfattar hemförsäkring, olycksfallsförsäkringen TFF, barngrupplivförsäkring och TGL efterskydd, vilket är en förlängning av efterskyddet till den tjänstegrupplivförsäkring som ingår i avtalsförsäkringarna.

Sju fack har hittills antagit paketet, även om vissa skillnader kan finnas i försäkringarna.

Facken kan därutöver själva införa ytterligare försäkringar för sina medlemmar.

Efter de senaste årens försämringar i a-kassan har till exempel

■ Dessa försäkringar har LO-facken slutit för sina medlemmar:

Observera att försäkringarna kan se olika ut mellan olika förbund. Det gäller även de försäkringar som ingår i LO-paketet.

Utöver dem kan du oftast själv teckna förbunds- och avdelningsförsäkringar om de inte ingår i ditt medlemskap

FÖRBUNDSFÖRSÄKRINGAR LO-paketet:

	Hemförsäkring	Medlemsolycksfallsfritid	Barngruppliv (Hjälp till begravning)	Efterskydd Tjänstegruppliv TGL
Byggnads		Ja	Ja	Ja
Elektrikerna	Ja	Ja	Ja	Ja
Fastighets	Ja	Ja	Ja	Ja
GS	Ja	Ja	Ja	Ja
Handels	Ja	Ja		
Hotell- och rest.	Ja			
IF Metall		Ja		Ja
Kommunal	Ja	Ja	Ja	Ja
Livs	Ja	Ja	Ja	Ja
Musikerna		Ja*		
Målarna	Ja	Ja	Ja	Ja
Pappers	Ja	Ja	Ja	Ja
Seko		Ja	Ja	Ja
Transport	Ja		Ja	

åtta förbund infört en inkomstförsäkring som ger extra hjälp för inkomster över taken när en

medlem blir arbetslös.

Slutligen kan en enskild medlem själv teckna extra medlems-

Övriga förbunds- försäkringar:

Grupplivförsäkring	Inkomstförsäkring	Ansvarsförsäkring
Ja	Ja	
Ja	Ja	
		Ja
Ja		
	Ja	
Ja*		Ja
Ja	Ja	
Kan ingå		
	Ja	
	Ja	

Vanliga försäkringar som du kan teckna själv:

Medlemsbarn
Sjuk- och efterlevandeförsäkring
Medlemspension
Hemförsäkring

* Musikerförbundet har Grupplivförsäkring och Olycksfallsförsäkring i Förenande Liv. Övriga förbund har försäkringarna i Folksam.

försäkringar genom facken. De vanligast av dessa tillval är Medlemspension, Medlemsbarn och

den nya sjuk- och efterlevandeförsäkringen.

Martin Klepke

RAKT PÅ

Foto: ANDERS WIKLUND
Pernilla Lund,
 ny ansvarig för Facket försäkrar, LO:s verksamhet med tu-sentals försäkringsrådgivare.

Vad är det du gör?

– Bland annat ska vi se till att de nya försäkringsrådgivarna får en grundutbildning som är fyra dagar och att alla rådgivarna erbjuds en dags vidareutbildning varje år. Vi har över 8 000 försäkringsrådgivare och under 2008 gick närmare 1 000 grundutbildningen och drygt 4 000 gick vidareutbildningen.

Hur gör man för att rekrytera alla dessa rådgivare?

– Förbunden står för rekryteringen och helst ska det finnas en försäkringsrådgivare på varje arbetsplats och flera stycken på de större arbetsplatserna. Det kan vi bli bättre på, målet är att på 150 medlemmar, så ska det finnas en rådgivare. På vissa förbundsavdelningar finns det riktiga eldsjälare som jobbar jättehårt med medlemskvartar och når ut till en massa medlemmar. – Ytterst är det ju kollektivavtalet det som gäller. Att försäkringarna fungerar är lika viktigt som allting annat i kollektivavtalet.

Vad har ni på gång just nu?

– Vidareutbildningar pågår på flera ställen. Och vi lanserar en stor satsning på vår webbsida där man kan få information om försäkringarna och också boka information genom en medlemskvart. En sådan kvarts personlig försäkringsinformation ska alla medlemmar helst få vartannat år.

– Så finns också de arbetslösa och de sjuka, och vi måste tänka mer på hur vi ska nå dem. Många kanske tänker att de inte behöver facken när de inte jobbar, men då missar de också många av försäkringarna.

Martin Klepke

Färre sjukskrivna gör premie billigare

2009 sänktes den premie som arbetsgivaren betalar till avtalsförsäkringarna. Huvudorsaken är att allt färre blir sjukskrivna.

Avtalsförsäkringarna finns inskrivna i kollektivavtalen. För varje anställd betalar arbetsgivaren en premie till Afa Försäkring. Men premiens storlek kan ändras. Den bestäms för varje år utifrån hur mycket de förmåner som ingår i försäkringarna verkligen kostar.

Även om premien kan ses som avstadd lön för de anställda är det skyddet som sådant som är bestämt i kollektivavtalet, inte premiens storlek. Därmed är det inte heller någon risk att anställda står utan skydd även om kostnaderna något år skulle bli mycket höga.

– Avtalspension SAF-LO och omställningsförsäkringen är premiebestämda, de övriga förmånsbestämda. Och viktigast är att förmånerna kan upprätthållas, säger Ellen Nygren, LO:s expert på avtalsförsäkringar och avtalspension.

Martin Klepke

Allt fler arbetare privata sjukförsä

Långa köer till offentlig vård och ny livsstil tros ligga bakom lavinartad ökning

Sjukvård som betalas med privat försäkring har gått från att vara en vd-förmån till att omfatta även LO-medlemmar.

År 2000 hade 103 000 personer en privat sjukvårdsförsäkring.

2007 hade antalet ökat till 359 000, enligt statistik från Försäkringsförbundet.

– I dag är det i alla fall över 400 000, säger Thomas Abrahamsson, affärschef för avdelningen Hälsa vid Länsförsäkringar, som är störst på vårdförsäkringar.

– Ökningen är 20 procent om året. Sjukvårdsförsäkringar är den enda del av försäkringsmarknaden i Sverige som växer. Därför är alla större försäkringsbolag med och konkurrerar.

De flesta vårdförsäkringar betalas av arbetsgivarna. Drivkraften, som Thomas Abrahamsson ser det, är att företagen är så snålt bemannade att de får problem om en anställd är borta länge.

En undersökning från Svenskt Näringsliv visar att försäkringar som ger snabb tillgång till vård minskar företagets sjukskrivningar med 20 procent.

Köerna i den offentliga vården är försäkringsbolagens främsta försäljningsargument. Men därtill speglar vårdförsäkringarna nya livsstilsmonster, tror Håkan Svärdman, välfärdsanalytiker vid Folksam.

– I framtiden konsumerar människor välfärd precis som andra tjänster. Att välja en viss klinik eller ett visst sjukhus är en livsstilsmarkör, hävdar Håkan Svärdman, som nämner det privatfinansierade barnsjukhuset Martina på Östermalm i Stockholm som exempel.

Om sjukvårdsförsäkringarna förr bara omfattade företagsledningen blir det allt vanligare att hela personalen försäkras. Sunne kommun var tidigt ute.

– Alla har varit jättenöjda, säger Yvonne Larsson vid personalavdelningen. Tyvärr gör krisen att vi inte har råd längre. I höst får de som vill ha kvar försäkringen betala själva, mellan 300 och 800 kronor i månaden beroende på ålder.

IF Metalls avdelning vid LKAB i Norrbotten, Gruvtoivan, har kommit överens med företaget om att teckna sjukvårdsförsäkring för

– Vår årliga undersökning visar att antalet privata sjukvårdsförsäkringar växer snabbt, säger Håkan Svärdman, välfärdsanalytiker på Folksam. Nästan fyra av tio skulle vilja teckna en privat äldreomsorgsförsäkring om det var möjligt.

Foto: JANERIK HENRIKSSON

– Det är tragiskt att man måste teckna en vårdförsäkring, säger Gruvtoivans ordförande Harry Rantakyro.

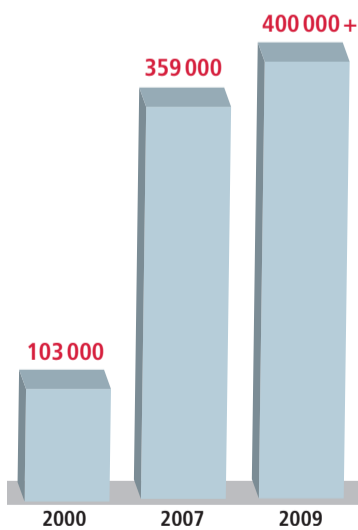
– Men medlemmarna vill ha den. Vi har medlemmar som fått vänta i månader på hjärt- och kärloperationer.

Mårten Martos Nilsson

marten.nilsson@lotidningen.se
 08-796 27 02

Över 400 000 har i dag en privat vårdförsäkring

Antalet privata sjukvårdsförsäkringar har ökat med cirka 20 procent de senaste åren.

NÄRMARE HÄLFTEN AV TJÄNSTEMÄNNEN HAR DET

Antalet privata sjukförsäkringar har också exploderat. De ger extra ersättning åt den som är långvarigt sjuk.

Den största ökningen har skett bland tjänstemännen. På ett år har andelen TCO-medlemmar med privat en sjukförsäkring ökat från 35 till 47 procent.

Andelen TCO:are med privat sjukvårdsförsäkring har ökat från 10 till 17 procent under samma tid, mellan 2008 och 2009. De försäkringarna ger förtur till privat vård.

Källa: Folksam's undersökning Välfärdstendens 2009

Till Martina är alla välkomna som kan betala, försäkrade företagets vd Peter Wasmuth när det privata barnsjukhuset öppnade på Östermalm i Stockholm för ungefär ett år sedan. Kritiken mot att välbeställda ska kunna betala för en gräddfil i vården var hård inför starten.

Foto: LARS EPSTEIN

tecknar kringar

Flera olika barnläkare säger till LO-Tidningen att de väger orden på guldväg när de skriver in information i patientjournalerna. Orsaken är att försäkringsbolagen senare kan vägra barnet försäkring på grund av vad som står i journalen.

Arkivbild: BJÖRN LARSSON ASK

Noggranna patientjournaler minskar chans till försäkring

Att allt fler vill försäkra sin hälsa påverkar vad läkarna skriver i patientjournalerna. Varje anteckning kan minska chansen att få teckna försäkring.

Det bekymrar såväl Sveriges läkarförbund som de enskilda läkare LO-Tidningen har talat med. Risken finns att uppgifter som behövs för att ge bra vård inte kommer med i journalerna.

För att kunna bedöma risken för sjukdom vill försäkringsbolagen läsa kundernas patientjournaler och Försäkringskassans uppgifter om dem.

– Det tar en del tid för oss att kopiera och skicka ut alla journaler, säger Karin Taberman, sköterska på barnvårdscentralen i Valsta i Märsta norr om Stockholm. Vi brukar ringa hem till föräldrarna och förvarna när vi skickar ut en kopia.

I många fall visar det sig då att föräldrarna inte har förstått att försäkringsbolaget har rätt att läsa journalen.

Sveriges läkarförbund har pekat på just den risken: Den enskilde kan inte överblicka all den kän-

liga information han eller hon lämnar ut till ett försäkringsbolag.

– En annan fara är att försäkringsbolagen övertolkar uppgifter i patientjournalerna, säger Tomas Hedmark, jurist vid Läkarförbundet.

Förbundet ger ett exempel:

”Ett barn beskrevs vid ålder ett år och tio månader i BVC-journalen som ’piggt och duktigt, mycket aktiv’. Uppgiften tolkades av försäkringsbolaget som ’kommande damp-barn’. Försäkring nekades.”

Vetskapen att varje anteckning kan hindra att patienten får teckna en försäkring, eller minska risken att han eller hon får ersättning vid framtida sjukdom, påverkar läkarna när de för journal, enligt Läkarförbundet.

Flera barnläkare bekräftar den farhågan för LO-Tidningen.

– Det är alltid en avvägning vad som är väsentligt och ska stå i journalen, säger Gunnel Bågenholm, barnhälsovårdsöverläkare vid Sankt Görans sjukhus i Stockholm.

– Jag tror inte att man tänker direkt på försäkringsbolagen när man skriver journal. Men det är klart, när ett bolag nekar någon en försäkring av skäl som vi inte

tycker har någon betydelse, så blir det att man väger orden nästa gång: Ska jag skriva någonting om detta? Eller skriva ’torr hud’ i stället för eksem? Det här är ett problem.

Barnläkare och flera barnvårdscentraler uppger att hudveckseksem, som brukar växa bort när barnet blir äldre, har lett till att barn inte har fått någon försäkring.

Ann-Charlotte Rydbeck, ansvarig för privatvårdsförsäkring vid Skandia, avvisar det påståendet: Eksem räcker inte för att neka försäkring.

Läkaren Gunnel Bågenholm nämner återkommande förkylningar och öroninfektioner som ett annat skäl till att barn inte har fått försäkring.

– Det har många barn, men det betyder inte att de blir mer sjuka sedan.

Förr läste inte försäkringsbolagen patientjournalerna i sin helhet.

– I stället gjorde vi en sammanfattning av journalen, och en bedömning: ”Barnet är friskt”. Jag tyckte det var en bra modell, säger Gunnel Bågenholm.

Mårten Martos Nilsson

Hälsointyg ger bolagen fullmakt

Vill du teckna en barnförsäkring, sjukvårdsförsäkring eller annan personförsäkring måste du fylla i en hälsodeklaration, med uppgifter om allt från vikt och rökning till underlivsbesvär.

När du skriver under deklarationen ger du också försäkringsbolaget en fullmakt: Den gör att läkare, sjuksköterskor och handläggare vid Försäkringskassan måste lämna ut din journal och andra uppgifter om dig när försäkringsbolaget ber om det.

När en större grupp, till exem-

pel alla anställda på en arbetsplats, tecknar sjukvårdsförsäkring krävs ingen hälsodeklaration – det räcker att man är ”fullt arbetsför”.

Men den dag du begär ersättning för en sjukdom eller skada måste du ändå gå med på att din patientjournal lämnas ut.

Fullmakten, och alla de uppgifter du lämnat i hälsodeklarationen, sparas hos försäkringsbolaget. Bolaget behåller uppgifterna även om det nekade dig att teckna en försäkring, eller om du helt enkelt väljer ett annat bolag.

I en del fall gör fullmakten det möjligt att hämta in uppgifter

också från andra försäkringsbolag. Fullmakten gäller på obestämd tid. Journaler som förvaras hos försäkringsbolag omfattas inte av sekretesslagen, eftersom bolagen inte är myndigheter.

En statlig utredning föreslog 2005 att försäkringsbolagens tillgång till patientjournaler skulle begränsas.

Det har ännu inte skett, men enligt Mikael Forsgren, rättssakkunnig vid justitiedepartementet, förbereder departementet lagändringar för att skydda försäkrings-tagarnas integritet.

Mårten Martos Nilsson

Dyrare för tandklubbar – trots tandvårdsreform

Tandvårdsreformen i juli förra året skulle göra det billigare att gå till tandläkaren, men några minskade kostnader märks inte för fackets tandklubbar.

– Vi trodde att det skulle bli lägre kostnader, men det har blivit tvärt om. Nu har vi tvingats sänka ersättningen, säger Ingalill Viiperi, som sköter tandklubben för IF Metall i Västra Gästrikland.

Fackliga tandvårdsförsäkringar har varit en fråga på de flesta LO-förbunds kongresser de senaste åren. Hittills har förslagen alltid röstats ned, både av praktiska och ideologiska skäl.

– Det är samhället som ska betala för både sjukvård och tandvård. Risken om vi tar på oss det här är att det minskar trycket på politiska förändringar, säger Matts Jutterström på Pappers förbunds kontor.

Men inom Pappers har medlemmarna tagit saken i egna händer – oavsett beslut på förbundets kongresser och på LO-kongressen.

Sedan slutet av 1990-talet har många avdelningar startat fackliga tandklubbar. Medlemmarna betalar runt en femtilapp i månaden och får sedan tillbaka en del, oftast hälften, av tandvårdskostnaderna.

– Medlemmarna tycker att det här är det bästa vi gjort, säger Gunnar Viklund på Pappers avdelning i Obbola, där i princip alla medlemmar är med även i tandklubben.

Han tycker egentligen att tandvården borde ingå i högkostnads-skyddet för sjukförsäkringen. Det ska även LO verka för på sikt, enligt ett kongressbeslut från förra året.

Men än så länge får tandklubben se till att medlemmarna har råd att sköta sina tänder. Det är inte bara en försäkring utan också en fråga om solidaritet.

– Vi hjälps åt och delar på kostnaderna. Alla tjänar inte på det varje år, men det räcker med att en visdomstand måste dras ut så lönar det sig, säger Gunnar Viklund.

Eftersom nästan alla, oavsett tandhälsa, är med i tandklubben i Obbola går den ihop ekonomiskt. På andra håll har det blivit allt kärare för tandklubbarna.

– De första fyra åren gick vi plus, men i år har det gått dåligt, säger Pontus Georgsson på Pappers avdelning i Skärblacka, där tandklubben gått 52 000 kronor back i år.

Diskussioner pågår om huruvida månadsavgiften ska höjas eller ersättningsnivån sänkas för att klubben ska gå runt.

– Vi pratar också om att kanske ta med de andra facken här, Unionen och Ledarna, så att vi blir fler.

Varför tandklubben går sämre i år kan Pontus Georgsson inte svara på. Men fler än vanligt har gjort dyra ingrepp, och detta kan vara en effekt av att den statliga subventionen av tandvård ökat.

Annars har tandklubben i Skärblacka inte märkt särskilt mycket av tandvårdsreformen som infördes första juli förra året.

Det har inte heller tandklubben

Alla tjänar inte på en tandvårdsclubb, men det räcker med att behöva dra ut en visdomstand för att det ska löna sig, säger Gunnar Viklund på Pappers avdelning i Obbola.

Foto: ROLF HÖJER

på IF Metalls avdelning i Västra Gästrikland. Även där har kostnaderna ökat i stället för att minska.

– En vanlig undersökning går ofta på en tusenlapp, och det blir ännu mer om något hål ska lagas, säger Ingalill Viiperi, som sköter tandklubben.

Tandklubbar är inte särskilt vanliga inom IF Metall, men Ingalill Viiperi tror att de blir fler i framtiden.

– Avdelningar har hört av sig och vill veta hur det fungerar. Det är ju så dyrt att gå till tandläkaren, så de behövs verkligen, säger hon.

Johanna Wreder

johanna.wreder@lotidningen.se
08-796 28 40

DET ALLMÄNNA TANDVÅRDSSTÖDET

Alla under 20 år har gratis tandvård.

De som är mellan 20 och 29 eller över 75 år får 300 kronor om året i tandvårdsbidrag till undersökningar. Övriga får 150 kronor om året.

Det finns också ett högkostnads-skydd som innebär att tandvård upp till 3 000 kronor på ett år betalas av patienten själv. Mellan 3 000 och 15 000 kronor betalar patienten halva kostnaden. För belopp över

15 000 kronor betalar patienten 15 procent.

Beloppen utgår dock från en referensprislista för olika behandlingar. Tandläkarna behöver inte följa prislstan och om din tandläkare tar mer för en behandling får du själv stå för mellanskillnaden.

Högkostnads-skyddet gäller dock inte alltid för de tre bakersta tänderna i varje tandrad. Om det inte räcker med enklare lagningar där kan du få betala själv.

Foto: BERTIL ERICSSON

Kvinnor hotas oftare på jobbet

VANLIGASTE ORSAKNA TILL OLYCKSFALL PÅ JOBBET

Orsaker	Andel av kvinnors sjukskrivningar	Andel av mäns sjukskrivningar	Andel totalt
Fall utomhus	16,5	9,0	11,5
Maskiner för bearbetning och framställning	5,1	13,5	10,7
Hot, våld och övrig skada från annan person	12,9	5,1	7,7
Fall från höjd	2,5	10,1	7,6
Fall inomhus	11,2	4,1	6,4
Fall i trappa	6,1	3,0	4,0
Akut överbelastning	4,1	3,9	4,0
Lasta, lossa, bära	2,0	4,6	3,7
Rån	7,4	1,9	3,7

Tabellen visar arbetsolycksfall som under 2006-2007 medförde mer än 30 dagars sjukskrivning och/eller medicinsk invaliditet.

Risken att råka ut för långa sjukperioder är störst hos kvinnor, medan män oftare råkar ut för olycksfall i arbetet. För kvinnor är hot och våld på jobbet dubbelt så vanligt som för män.

Industriarbetare och städare är fortfarande de yrken där risken är störst att drabbas av en sjukfrånvaro som sträcker sig i mer än 90 dagar.

Det gäller både män och kvinnor, men kvinnor i dessa yrken drabbas nästan dubbelt så ofta som män.

Cecilia Oldertz. Foto: BERTIL ERICSON

– Det visar att det finns ytterligare att göra för att prioritera dessa grupper i skadeförebyggande arbete, och att forska mer på dessa områden, säger Cecilia Oldertz, analytiker på Afa.

Afa är det partsägda bolaget som förvaltar de kollektivavtalade försäkringarna. Även på stora delar av den övriga arbetsmarknaden är risken större för kvinnor att bli långtidssjukskrivna. Men skillnaden mellan könen är inte lika stor: 29 kvinnor per 1 000 anställda blir långtidssjukskrivna mot 20 män.

– Generellt vet vi att kvinnor har en högre risk för att bli sjuka medan män generellt har en kortare livslängd. Det är alltså svårare att se någon koppling till yrken, säger Cecilia Oldertz.

Bland olycksfallen är i stället männen mest utsatta. Dubbelt så många män som kvinnor drabbas av arbetsolycksfall som orsakar mer än 30 dagars sjukskrivning, enligt Afas statistik.

Men samtidigt skiljer sig olycksmönstret. Att tillverknings- och byggindustri är mansdominerade sektorer avspeglar sig genom att männen oftare drabbas av olycksfall i närheten av maskiner eller fall från höjder. De vanligaste diagnoserna för män är också skador på flera ställen på kroppen, underbensfraktur och fingerskador.

Även bland kvinnor är fallolyckor vanliga, ofta inom vård och omsorg, och bland dem är underarmsfraktur och frakturer på underben och fotleder vanliga diagnoser.

Den näst vanligaste orsaken hos kvinnor är dock hot och våld från andra personer. Det är mer än dubbelt så vanligt att kvinnor råkar ut för hot och våld på sitt arbete än att män gör det.

– Det vanligaste yrket med hot och våld är hos poliser. Och även om det är ett mansdominerat yrke så är många andra grupper där det förekommer hot och våld klart kvinnodominerade, som psykologer och socialsekreterare, skötare, vårdare, undersköterskor, barnskötare och vårdbiträden, säger Cecilia Oldertz.

Bland riktigt svåra olycksfall i arbetet, de som leder till medicinsk invaliditet, är manliga yrken kraftigt överrepresenterade. Fyra yrkesgrupper har en lång rad av år legat i topp när det gäller svåra olyckor per tusen anställda. Det är träindustriarbetare, gruvarbetare, metall- och industriarbetare och arbetare inom jord- och skogsbruk.

Martin Klepke

Enkelt

Ditt sparande placeras i en generationsfond som anpassas efter din ålder. Välj Folksam-LO Fondförsäkring. Du får ett enkelt sparande till låg avgift. Ett kryss räcker.

 Folksam-LO Fondförsäkring

www.folo.nu | 020-414 414

Nu är det omval för alla privatanställda arbetare som har Avtalspension SAF-LO.

BILDA IDE

På nätet hittar du ännu mer fakta om försäkringar

Du kan själv söka information om ditt försäkringsskydd på nätet. Här är en del användbara hemsidor:

www.facketforsakrar.se

LO:s hemsida om försäkringar. Här kan du ladda ned en rad olika informationsbroschyrer.

Du kan också navigera dig fram till hemsidan genom LO:s vanliga hemsida – www.lo.se

www.medlemskvart.lo.se

Här kan du få information om avtalsförsäkringarna och

även boka in dig för en medlemskvart, det vill säga en personlig informationsstund om försäkringsskyddet. Vill du ha en medlemskvart, fyll i namn och andra kontaktuppgifter, inklusive vilket förbund du tillhör. Respektive förbundsavdelning ser till att en försäkringsrådgivare kontaktar dig.

www.kommunal.se

Kommunals hemsida. Klicka på "Medlem" och klicka vidare på "Försäkringar".

Här finns information om både avtals- och medlemsförsäkringar för Kommunals medlemmar.

www.skyddsnet.se

Seko:s hemsida för försäkringar och arbetsmiljö.

Information om både avtals- och medlemsförsäkringar.

www.afaforsakring.se

Afa Föräkrings hemsida. Afa Försäkring hanterar dina avtalsförsäkringar (dock inte Avtalspension SAF-LO).

Det är till Afa Försäkring som du ska skicka din anmälan om ersättning om det händer något och det är de som bedömer din anmälan och säger ja eller nej till ersättning.

(Ett beslut som du alltid kan överklaga.)

Afa Försäkring ägs med hälften var av LO och Svenskt Näringsliv, förutom inom trygghetsförsäkringen där också PTK har en liten ägarandel.

www.fora.se

Foras hemsida. Fora ägs av LO och Svenskt Näringsliv.

Fora administrerar premiebetalningen till avtalsförsäkringarna och hanterar alla inbetalningar och val till Avtalspension SAF-LO. På Foras hemsida kan du följa utvecklingen av din personliga avtalspension.

Fackens egna hemsidor

Många av fackförbund har egen information, eller egna länkar, till Folksam på sina hemsidor där du kan läsa om just ditt eget fackförbunds särskilda medlemsförsäkringar.

Martin Klepke

08-796 27 06 ■ 070-674 97 56
martin.klepke@lotidningen.se

www.lotidningen.se

Länkar till samtliga sidor här finns också på nätet under Allt om försäkringar.

*Hårt arbete ska löna sig.
Därför är du
värd en bra pension.*

Nu är det dags för dig som är privatanställd arbetare att välja vem som ska förvalta din avtalspension SAF-LO. Eftersom det är ett viktigt omval i år vill vi tipsa om oss på SPP – vi har nämligen blivit utsedda till **Sveriges Bästa Fondförsäkringsbolag 2008***. Vill du ha riktigt låga avgifter och möjlighet till en bra pension? Kryssa för SPP på din valblankett innan den **31 december**.

Ring 0771-522 522 eller besök www.spp.se så får du veta mer.

*Av den oberoende pensionsrådgivaren Söderberg & Partners